

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1385992/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אברהם אטיאס)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד צפורה אמיתי)

הנדון: הבהרת דיין את פסקו, מידיעתו, ללא תגובה לבקשת ההבהרה

החלטה

לפניי ערעור על <http://dintora.org/article/2327> החלטת אב בית הדין האזורי בירושלים הדוחה את בקשת הפסילה שהוגשה כלפיו.

אב בית הדין הבהיר בהחלטתו:

ככל שאין הוכחה על 'מניע' לדיין אין מקום לטענה על משוא פנים. והרי בנידון דנן לא נטענה טענה ל'מניע', וכמובן אין כל 'מניע' כנ"ל. אף באשר לטענת המבקש ל'דעה קדומה' – יש צורך לבסס ולהוכיח ולהסביר מדוע יש לבית דין דעה קדומה בתיק זה, וזאת כמובן לא הוסבר בבקשת המבקש, וכמובן שהיא לא קיימת. בנוסף, וכידוע בפסיקה, חוסר שביעות רצון מהחלטות בית הדין אינו עילה לפסילת הרכב או דיין.

לטענת המערער: המשיבה ביקשה הבהרה לפסק הדין ואב בית הדין הבהיר את פסק הדין ללא קבלת תגובה מאת המערער, אף שלא היה זה בסמכותו לתת הבהרה לפסק הדין לבקשת צד אחד ללא קבלת תגובה ולא לתת הבהרה כלל בדין יחיד. המערער פנה אליו שיבטל את החלטתו עד למתן תגובה, ואב בית הדין לא נענה לבקשת המערער לביטול ההחלטה והבהיר כי רק לפנים משורת הדין הוא מוכן לשמוע את תגובתו, ובכך הרי העיד על עצמו ש'דעתו נעולה' והוא בעל דעה מוקדמת הפוסלת אותו מלשבת בתיק ומלהבהיר את פסק הדין: אמירת הדיין כי הוא מאפשר רק 'לפנים משורת הדין' למערער להגיב אך ההחלטה תישאר בתוקפה – משמעותה היחידה היא כי הדיין משוכנע שתגובת המערער 'לא תעלה ולא תוריד' ולא תוכל לשנות את דעתו.

לטענת המערער הוא זכאי לשמיעת טענותיו מעיקר הדין ולא לפנים משורת הדין, ולכן ביקש כי ההכרעה בבקשת ההבהרה ובתגובתו תינתן להרכב אחר ולא להרכב בראשות אב בית הדין שכבר פסק והכריע. המערער מדגיש כי לא ביקש את פסילת הדיין בשל 'מניע' כלשהו ולא 'מחוסר שביעות רצון' מההחלטה, כפי שכתב אב בית הדין אלא רק בשל גיבוש דעתו לפני מתן תגובתו, היוצר דעה קדומה המונעת ממנו לשמוע את תגובתו מן הדין. המערער גם מלין על שאב בית הדין לא עיכב את החלטתו עד לסיום הדיון בערעור הפסילה כמתחייב.

המשיבה בתגובתה מבקשת לדחות על הסף את ערעור הפסילה וטוענת כי לא מדובר ב'פסק דין' המצריך שמיעת הצדדים ומתן תגובה, אלא בהחלטה הדוחה את בקשת ההבהרה ומפנה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לסעיף ד' בפסק הדין מיום כ' באדר ב' התשפ"ב (23.3.22), המאשר את ההסכם המדובר בעד עצמו. אין מקום להסתמך על פרוטוקול הדיון אלא על ההסכם עצמו שנכתב ואושר בבית הדין, וטענות על השינוי שבין ההסכם הסופי שאושר לפרוטוקול אינן ברות-ערעור לאור הזמן שחלף ומהוות הטלת דופי בבית הדין. אין כאן דעה קדומה של הדיין אלא חזרה על מה שנאמר בהסכם ומשום כך לא נתבקשה תגובת המערער.

בתגובתו לתגובתה שב המערער וטען כי לא מדובר בערעור על החלטת המפרשת את ההסכם לגופה, אלא על שניתנה ללא תגובתו ועל שגם לאחר שהסכים אב בית הדין לשמוע את תגובתו הרי ש'הצהיר' שדעתו ברורה כפי שפסק כבר ולכן אין ספק שאינו יכול לדון בעניין לגופו פעם נוספת.

ובתגובה לתגובתו זו הבהירה המשיבה שנית כי אב בית הדין כתב שבקשת ההבהרה מצידה תמוהה, והראה להחלטת אישור ההסכם, שהיה לפני הצדדים ובאי כוחם ושקיבלו עליו קניין ולכן הוא הקובע, ולכן אם אין צורך בהבהרה אין צורך בתגובה. ערעור זה מצטרף לניסיון המערער למנוע תשלום הכתובה על ידי עיכוב איזון המשאבים.

דיון והכרעה

המערער מדגיש כי מדובר בערעור פסילה ולא בערעור על הפרשנות שניתנה בהחלטה לגופה (אם כי שני הצדדים הביעו את דעתם לגוף ההחלטה).

סדר הדין בערעור זה

נקדים כי כפי שכתבתי בתיק 1146574/9 (פורסם) ערעור פסילה – ניתן ואפשר לדחותו ללא קיום דיון, אלא על פי הדברים שהוגשו לפני בית הדין בכתב הערעור המפורט, ובמקרים אחרים גם בתגובה שנמסרה. תקנה קמח לתקנות הדיון מאפשרת זאת בכל ערעור שבו סבור בית הדין שדי בטיעונים שבכתב למצות את תוכן הערעור, וקל-יחומר ובאופן מיוחד בערעור פסילה, שבו ההרכב האזורי – מושא בקשת הפסילה הגיש את נימוקיו בכתב ולא יוכל להשתתף בדיון, ומנגד כל מה שרצה המערער לומר כבר אמר בכתב הערעור.

גם לשון סעיף 19א לחוק הדיינים הדין בערעור פסילות אינה מחייבת קיום דיון בנוכחות הצדדים. נוסח סעיף זה שווה בלשונו לסעיף 77א בתקנות סדר דין אזרחי לגבי פסילת שופטים וגם שם נקבעים הדברים בדרך כלל לפי החומר הכתוב. ראה על כך בספר "פסילות שופט" עמוד 345: "בערעורים אזרחיים – הערעורים אינם נשמעים באולם והם מוכרעים על יסוד כתב הערעור והחומר שצורף לו ותגובת המשיב לערעור, אם הוגשה." המעיין בהחלטות נשיאת בית המשפט העליון בעניין ערעורים על החלטות פסילת שופט יראה שלשונה בפסקי דין בערעורים אלה הוא: "עיינתי בערעור על נספחיו ובאתי לידי מסקנה כי... " (ראה למשל, מהחדש לישן: ע"א 5733/21 פלוני נ' פלוני; ע"פ 5043/21 דניאל קרדי נ' מדינת ישראל; ע"א 5482/21 פלונית נ' פלוני; ע"א 4483/21 עמישב שירותים בע"מ נ' מדינת ישראל – משרד האוצר, ועוד).

נסיבות המקרה והנימוק לפסילה

במקרה שלפנינו מדובר בהסכם שנעשה בבית הדין ובשיתוף בית הדין וניסוחו הסופי נעשה על ידי בית הדין (כפי שטוען גם המערער). הוצגה לפני בית הדין בקשתו של המערער מרשם בית המשפט לעכב את ביצוע פסק הדין בטענה כי סעיף הכתובה אמור להתבצע 'לאחר' איזון נכסי הצדדים כפי שנאמר בפרוטוקול, ולא 'מעבר' לאיזון הנכסים כפי שבקשה המשיבה, והמשיבה ביקשה את

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבהרת בית הדין. אב בית הדין לא ביקש את תגובת המערער והבהיר כי סעיף ד' בהסכם מפריד את חיוב הכתובה מהליך איזון הנכסים.

בהחלטתו כתב אב בית הדין כי אין בבקשת הפסילה את עילות הפסלות הקבועות בחוק הדיינים סעיף 19א, חשש למשוא פנים הנובע ממניע כלשהו. אף המערער בערעורו מבהיר כי הערעור לא נסמך על עילות אלו אלא נסמך רק על הלכת בית המשפט העליון כי שופט שברור שדעתו 'נעולה' לגבי עניין מסוים באופן שלא יוכל להשתכנע לשנות את דעתו – אין לו לשבת בדין על אותו דבר, כן הוא מסתמך על פסיקת הרמ"א כי דין חייב לשמוע את שני הצדדים בדין ואסור לו לפסוק על סמך שמיעת צד אחד.

בהחלטתו לדחיית בקשת הפסילה מסביר אב בית הדין כי לדעתו לא היה צורך בתגובה למתן הבהרה זו משום שאין בה חידוש, וכי גם אם לא ניתנה זכות התגובה אין דעתו נעולה לשמוע דעה אחרת, וכלשונו:

ראשית, היכן מצינו שאי קבלת תגובה הופכת את דעתו של בית הדין ל'נעולה', וכל שכן כשבית הדין כן אפשר לנתבע להביע את דעתו? והרי אם היה דעתו של בית הדין נעולה, לא היה מציע לצד שני בהחלטה השנייה להביע את דעתו אם חפץ בכך?

שנית, בית הדין כבר ביאר בהחלטתו השנייה (החלטה קודמת מכ"ח באייר התשפ"ב – 25.8.22) מדוע ציין בהחלטה מאתמול (כ"ז באב התשפ"ב – 24.8.22) להחלטתו הקודמת (פסק הדין) ללא קבלת תגובה, והבהיר שרק הזכיר את פסק הדין המקורי למילותיו, ללא מתן פרשנות נרחבת לו, ולכן אין צורך בתגובה.

המערער חולק על שתי הקביעות של אב בית הדין:

ראשית, לדעתו מהות ההחלטה היא פירוש של ההסכם שהרי יש לפרש את הסעיף בהסכם לפי הנאמר בפרוטוקול, וכיוון שיש בה גם פרשנות ולא רק הפניה גרידא, היה על אב בית הדין לשמוע את תגובתו. שנית, לאחר שניתנת רשות רק 'לפנים משורת הדין' ללא ביטול מראש של ההחלטה עד למתן תגובתו, יש בזה הוכחה ל'נעילת דעתו' של אב בית הדין וחוסר נכונותו לשנות את דעתו לאחר תגובתו.

לאחר שבחנתי את בקשת הפסילה, את ההחלטה על דחייתה, את טענות הצדדים ואת החומר שבתיק, אין מנוס מלדחות את ערעור הפסילה, שכן המקרה שלפנינו אינו דומה לנידון הרמ"א, לא נמצאות בו העילות לפסילה הקבועות בחוק הדיינים, ואף אינו דומה לפסיקת בית המשפט העליון לגבי פסילת שופט בשל דעה קדומה.

אין מקרה זה דומה לפסיקת הרמ"א העוסקת בדיין שפסק לאחר שמיעת צד אחד ללא הכרת עצמית של פרטי המקרה וללא שמיעת הצד השני. כאן מדובר בדיין ששמע את שני הצדדים, שמכיר את ההסכם מידיעה עצמית כיוון שהשתתף בגיבושו ושההסכם מונח לפניו והוא יכול לקרוא את הכתוב בו וגם לומר את הידוע לו מיצירת ההסכם. כאשר הוא נשאל על ההסכם שנעשה לפניו והוא אומר שיש לקוראו ככתבו וכלשונו ללא כל תוספת, הרי שהוא פוסק על מה שידוע לו מידיעה עצמית של המקרה ועונה על מה שהוא נשאל, ולכן אין זה דומה למקרה הרמ"א.

אגב נציין כי עוד טרם הבהיר את הבהרתו היה מונח לפני אב בית הדין פירושו של המערער בפנייתו לבית המשפט, אבל הוא השיב שמדובר ב'הבהרה שאינה צריכה' ושיש לפסוק כפי מה שנכתב בהסכם המאושר ללא כל פרשנות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מקרה זה גם אינו דומה לפסיקת בית המשפט העליון על הבעת דעה קדומה: גם שם מדובר בשופט שלפני היכנסו לדין או בדיון מקדמי הביע דעה נחרצת בעניין מסוים או על המקרה המסוים שעתיד להידון לפניו, דעה שיש בה כדי למנוע ממנו לשנות את דעתו על אותו עניין או אותו מקרה. אבל כששופט שמע את הצדדים ופסק לפי מה שהיה לפניו, ולאחר מכן אחד הצדדים מבקש להבהיר והוא מבהיר שאין צריך להבהיר וכן כאשר צד אחר מנסה לשכנעו שיפסוק אחרת – זו אינה דעה קדומה אלא דיון לגופו של הדין. מתן רשות על ידי הדיין 'לפנים משורת הדין', אינה מראה על 'נעילת דעתו', אלא על שלדעתו לא היה פגם באי־בקשתו את תגובת המערער ובכל זאת הוא מוכן לשמועו, ועדיין בתשובתו הוא כותב כי הוא מוכן לשמוע את דברי המערער.

בקשת המערער להעביר את פרשנות ההסכם להרכב אחר – גם היא אינה סבירה. המקובל הוא שהרכב הדין בין הצדדים ומגבש הסכם ונותן לו תוקף של פסק דין, דווקא הוא שראוי לדון במשמעות הוראות ההסכם. כך ראוי וכך מקובל בכל ערכאת דין ככל שהדבר ניתן ואפשרי, משום שהדיין אינו צד להסכם, הבהרתו בדרך כלל היא לפי מה שהיה לפניו ואין לחושדו כי ישנו טעם אחר לפסיקתו.

ככל שמדובר בהבהרה שאין בה חידוש ופרשנות הרי שהיא ניתנת גם בדיין אחד, ורשאי היחיד להבהיר לפי ידיעתו מבלי לשמוע את הצדדים. אפשר לבקש לשכנעו שיש בדבריו פרשנות או שיש לפרש אחרת את הסעיף ולכן לבקש הבהרה בשלושה. אפשר כמובן גם לערער ולדון על טיב ההחלטה לגופה, אם היא רק מפנה לפסק הדין או גם מפרשת אותו או לכל הפחות דוחה פירוש אחר, אם הנוסח הקובע הוא פסק הדין המאשר את ההסכם או הפרוטוקול, אך בוודאי אין בזה משום עילת פסלות, לא הבעת דעה קדומה ולא פסיקה ללא שמיעת שני הצדדים.

לאור כל זאת הריני דוחה את ערעור הפסילה שהונח לפניי, משום שלא הוצגה לפניי כל נסיבה למשוא פנים ואין במה שהוגש עילה לערעור פסילה.

לגבי אי־עיכוב ההחלטה (עד להכרעה בערעור זה) כמתחייב מהחוק, הרי שאב בית הדין נתן, כמתחייב, שני נימוקים בכתב לאי־עיכוב ההחלטה, וכלשונו:

באשר לבקשת המבקש לעיכוב ביצוע ולדחות את הדיון בנזכר לעיל – בסעיף 19א(ח) לחוק הדיינים נרשם כי בבקשת פסילת הרכב על בית הדין לרשום הנימוק מדוע לא יופסק הדיון עד לערעור:

בשל האמור בהחלטות קודמות כי מדובר בפסק דין (פסק הדין המקורי, מיום כ' באדר ב' התשפ"ב – 23.3.22) מפורש וברור, וממילא עולה חשש לכאורה לניסיון לדחיית חלוקת רכוש שלא כראוי, ואף בשל בחירת הנתבע להגיש בקשה זו במקום להגיב עניינית ולנסות לשכנע את בית הדין בצדקתו – עולה רושם לניסיון למשיכת הליך לחלוקת רכוש שלא בהוגנות. לכן: בית הדין לא יאפשר עיכוב ביצוע החלטותיו ולא נעתר לבקשה זו.

אין צורך לומר כי החלטת בית הדין מיום כ"ז באב התשפ"ב (24.8.22) היא בתוקפה, שהרי היא רק חוזרת על האמור בפסק הדין שמיום מיום כ' באדר ב' התשפ"ב (23.3.22) שהוא ודאי בתוקפו.

לאור האמור, שאין מקום לערעור הפסילה, אין גם מקום לדון בשאלת העיכוב.

ניתן לפרסם בהשמטת פרטי הצדדים.

ניתן ביום ט' באלול התשפ"ב (5.9.2022).

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה